

Gad Rausing överlämnar Birka-
donationen till riksantikvarien
Margareta Biörnstad i september
1989. Foto: Finn Martner.

Industrimannen och arkeologen, docenten och teknologie hedersdoktorn Gad Rausing avled den 28 januari. Han var född 1922 och doktorerade i Lund 1967 på avhandlingen *The Bow, some Notes on its origin and development*. Han blev 1984 hedersledamot i Vitterhetsakademien.

Gad Rausing har genom åren flitigt medverkat i *Fornvännen* som en av dess mest produktiva skribenter. Hans bidrag – i de mest skilda ämnen inom tidskriftens område – var djärva och uppslagsrika. De ifrågasattes ibland, men uppskattades av de flesta, som tillhörande det mest läsvärda i *Fornvännen*. Man kan t.ex. nämna hans artikel 1991, *Bears, boars and burials*, ett drastiskt exempel på experimentell arkeologi med syfte att vinna klarhet i problemet varför så

få skelettgravar från paleolitikum och mesolitikum bevarats.

Ett talande exempel på hans engagemang för arkeologin är att en forskare, som av redaktionen uppmanats att sända sin avhandling till Rausing, omgående fick en sexsidig kommentar som svar, avsänd bara några dagar före dennes bortgång.

Redaktionen

In memoriam

Gad Rausing död

För en ung uppsaliensare under 1950-talet var namnet Rausing naturligtvis ganska okänt. Gad ingick i en grupp kollegor i Lund, som man endast sällan stötte samman med. Det enda och viktigaste spåret var Arkeologien och Naturvetenskaperna, ett litet grönt häfte som sammanfattade något vi fann vara särskilt viktigt för det framtida arkeologiska arbetet.

Så småningom kom också en avhandling, *The Bow, some Notes on its Origin and Development*, om pilbågen och dess användning, som var något av ett första försök till en experimentell arkeologi, också ett då för tiden ganska okänt begrepp. Men då hade också namnet Gad börjat få mänskliga konturer, en mycket lång och mager person, som gav sig tid att delta i de flesta större arkeologiska mötena inom nordisk arkeologi och ofta hade udda men tänkvärda åsikter med stort övergripande djup när det rörde vårt gemensamma ämne.

Vi började också förstå att det fanns en annan sida av Gad, en person som ingick i ett avsevärt mycket större ekonomiskt samband än någon av oss andra ens kunde drömma om eller förstå. Tetra Pak började bli ett namn vi ständigt mötte på våra förpackningar.

Kombinationen av dessa båda sidor hos Gad Rausing blev så småningom väsentlig för många av oss. Hans övergripande arkeologiska förståelse i kombination med de ekonomiska resurserna blev till stor nytta för åtskilliga projekt. Ett av de viktigaste och mest kostnadskrävande var säkerligen Birkagrävningen 1990–1995, som till allra största delen finansierades genom en av Gad Rausing initierad donation från Tetra Pak AB. Utan denna donation hade det aldrig varit möjligt genomföra en så komplicerad grävning som i Birkas Svarta jord.

Ett nytt projekt av samma dignitet är det nyigen igångsatta Uppåkraprojektet, som tar upp en annan sida av järnålderns centralplatser. I

Birka gällde det en av de äldsta stadsbildningarna i Nordeuropa och i Uppåkra en politisk, religiös och ekonomisk centralplats, troligen en kungsgårdsbebyggelse, som till sist skulle komma att utvecklas till och kompletteras med staden Lund. Båda undersökningarna har mycket att göra med förståelsen av hur det nutida Europa växte fram, frågor som ofta dominerade i diskussionerna med Gad.

Jag skall inte närmare gå in på aktiviteterna och resultaten av dessa eller de många andra projekten. Men låt mig intyga: Gad Rausing grundinställning var att produktionen av bra forskning för donationsmedlen var det viktigaste. Denna inställning har varit inspirerande för en stor grupp unga arkeologer på båda ställena. Hans besök på Björkö, ibland tillsammans med sin maka Bibs, blev betydelsefulla genom den diskussion om olika övergripande frågeställningar, som genererades vid dessa tillfällen. Inte minst påpekandena om att det inte bara var kristen mission, som påverkade samhället på Björkö, utan också islam och judendom, som säkerligen var väl kända fenomen bland handelsmännen på platsen och gjorde Birka till en mångkulturell företeelse i sitt agrara, mera ensartade omland.

Vi kommer alla med tacksamhet och saknad minnas Gad Rausing och hans insatser på olika plan för en fördjupad forskning kring väsentliga delar av vår förhistoria, inte minst dess slutskede och det som skulle komma därefter.

Björn Ambrosiani
Birkaprojektet vid Riksantikvarieämbetet
Box 5405
114 84 Stockholm.

the polymerization of styrene in benzene solution at 60°C. The rate of polymerization was measured by the change in viscosity of the reaction mixture. The results are shown in Figure 1. The rate of polymerization increases with increasing concentration of the initiator, and the increase is more pronounced at higher concentrations of the initiator. The rate of polymerization also increases with increasing concentration of the monomer, and the increase is more pronounced at higher concentrations of the monomer. The rate of polymerization is independent of the concentration of the solvent, benzene.

The results shown in Figure 1 indicate that the rate of polymerization is first order with respect to the concentration of the initiator and first order with respect to the concentration of the monomer. This is consistent with the mechanism proposed for the polymerization of styrene in benzene solution, which involves the formation of a radical species from the initiator and the subsequent addition of the monomer to the radical species to form the polymer chain.

The rate of polymerization is independent of the concentration of the solvent, benzene, which is consistent with the mechanism proposed for the polymerization of styrene in benzene solution, which involves the formation of a radical species from the initiator and the subsequent addition of the monomer to the radical species to form the polymer chain. The rate of polymerization is also independent of the concentration of the solvent, benzene, which is consistent with the mechanism proposed for the polymerization of styrene in benzene solution, which involves the formation of a radical species from the initiator and the subsequent addition of the monomer to the radical species to form the polymer chain.

The results shown in Figure 1 indicate that the rate of polymerization is first order with respect to the concentration of the initiator and first order with respect to the concentration of the monomer. This is consistent with the mechanism proposed for the polymerization of styrene in benzene solution, which involves the formation of a radical species from the initiator and the subsequent addition of the monomer to the radical species to form the polymer chain. The rate of polymerization is independent of the concentration of the solvent, benzene, which is consistent with the mechanism proposed for the polymerization of styrene in benzene solution, which involves the formation of a radical species from the initiator and the subsequent addition of the monomer to the radical species to form the polymer chain.